

ΠΗΓΗ

- ❖ **Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της πιο πάνω πηγής και τις πληροφορίες του βιβλίου σας να εξηγήσετε με ποιο τρόπο αναπληρώνεται η απουσία συστήματος κρατικής μέριμνας (κοινωνικής πρόνοιας) στην προεπαναστατική Ελλάδα.**

Η οικογένεια, παρά το γεγονός ότι ο ρόλος της διέφερε από τόπο σε τόπο ανάλογα με τις συνθήκες, αποτελούσε όχι απλώς τη βασική κοινωνική μονάδα, αλλά και τη θεμελιώδη οικονομική και πολιτική μονάδα στη δομή της ελληνικής κοινωνίας. Η οικονομική και πολιτική δραστηριότητα ήταν οργανωμένη σε οικογενειακή βάση.

Συνήθως ο σύζυγος διαχειριζόταν την προίκα της γυναίκας του, ενώ οι γιοί του, ακόμη και μετά την ενηλικίωσή τους, δεν μπορούσαν να προβάλλουν ατομικές απαιτήσεις για το διαχωρισμό της οικογενειακής περιουσίας πριν από το γάμο τους. Ο πρώτος ή ο τελευταίος γιός, ανάλογα με την περιοχή, ζούσε με τον πατέρα ως «διάδοχος» του. Μολονότι οι άλλοι γιοί, συχνά αλλά όχι πάντα, δημιουργούσαν τα δικά τους νοικοκυριά, ελάχιστα συμμετείχαν στον καθορισμό της έκτασης της γης που τους αναλογούσε. Η απόφαση αυτή ήταν μάλλον αποτέλεσμα περίπλοκων οικογενειακών διευθετήσεων, που τις κατεύθυνε ο πατριάρχης της οικογένειας.

.....

Όπως η οικογένεια καλλιεργούσε από κοινού τη γη με την καθοδήγηση του πατέρα, έτσι και οι εμπορικές επιχειρήσεις των Νησιών αποτελούσαν οικογενειακές υποθέσεις. Ο προεστός, ακόμη και αν κυβερνούσε ο ίδιος το καλύτερο σκάφος του, θα εμπιστευόταν τα υπόλοιπα καράβια στους γιούς και στους στενούς συγγενείς του. Οργανωμένη μ' αυτό τον τρόπο η οικογένεια, όχι μόνο παρείχε βιοτικούς πόρους στα μέλη της, αλλά αναλάμβανε επιπλέον για λογαριασμό τους δημόσιες λειτουργίες, όπως θα λέγαμε με σύγχρονα κριτήρια. Τοποθετούσε επίλεκτα μέλη της σε δημόσιες θέσεις, με σκοπό να τις εκμεταλλευτεί για τη προστασία ή την προώθηση των οικογενειακών της συμφερόντων. Αναλάμβανε αστυνομικές εξουσίες για να προστατεύσει την περιουσία της, ή ακόμη και για να επιτεθεί εναντίον τοπικών εχθρών. Έπαιρνε επίσης ευεργετικά μέτρα για τα μέλη της, δηλαδή εξασφάλιζε περίθαλψη στους φτωχούς, καθοδήγηση στις χήρες και στα ορφανά, και ενδεχομένως πλήρη εκπαίδευση στους πιο προικισμένους νέους. Όπως είχε αντιληφθεί πολύ

καλά ο Thiersch, η σπουδαιότητα της οικογένειας είναι κατανοητή στο πλαίσιο μιας κοινωνίας όπου η κεντρική πολιτική εξουσία, είτε γιατί ήταν αδύναμη, είτε γιατί ήταν αυθαίρετη και καταπιεστική, ενέπνεε ανασφάλεια και φόβο. Μόνο τα μέλη της ίδιας οικογένειας θεωρούνταν αξιόπιστα και ικανά να αντιμετωπίσουν από κοινού τις απειλές και τις επιθέσεις ενός εχθρικού περιβάλλοντος. Αυτός ο δεσμός εμπιστοσύνης ήταν γενικά άρρηκτος, όχι μόνο λόγω της ιερότητας των δεσμών του αίματος, αλλά και επειδή τα συμφέροντα των μελών της οικογένειας ήταν τόσο οργανικά συνυφασμένα στον οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό τομέα, ώστε το συλλογικό συμφέρον να ταυτίζεται με το ατομικό.

J. A. Petropulos, *Πολιτική και Συγκρότηση κράτους*, σσ. 69-70

Ο ρόλος της οικογένειας στην προεπαναστατική ελληνική κοινωνία επί Τουρκοκρατίας

Στην προεπαναστατική Ελλάδα, η απουσία οργανωμένου κρατικού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας αναπληρωνόταν από την ίδια την οικογένεια, η οποία λειτουργούσε ως θεσμός προστασίας και υποστήριξης των μελών της. Συγκεκριμένα:

- **Οικονομική στήριξη:** Η οικογένεια εξασφάλιζε τα μέσα διαβίωσης για όλα τα μέλη της, μέσω κοινής καλλιέργειας της γης και οικογενειακών εμπορικών δραστηριοτήτων.
- **Προστασία της περιουσίας:** Αναλάμβανε αστυνομικές εξουσίες για να προστατεύσει τα συμφέροντά της ή να αντιμετωπίσει εχθρικές απειλές.
- **Κοινωνική φροντίδα:** Φρόντιζε για την περίθαλψη των φτωχών, την καθοδήγηση των χηρών και των ορφανών, και την εκπαίδευση των πιο ικανών νέων.
- **Εκπροσώπηση:** Τοποθετούσε μέλη της σε δημόσιες θέσεις για να προωθήσει τα οικογενειακά συμφέροντα.
- **Ασφάλεια και εμπιστοσύνη:** Σε μια εποχή όπου η κεντρική εξουσία ήταν αδύναμη ή αυθαίρετη και καταπιεστική, ενέπνεε ανασφάλεια και φόβο, μόνο τα μέλη της οικογένειας θεωρούνταν αξιόπιστα για την αντιμετώπιση των κινδύνων.